

Balio Sruogos laiškas Juozapai Sruogai, 1937-05-21, iš Kauno - į Tilžę

Mielas Juozapai, / 1) Buvau pas Adolpą, - po Augūno ir kt. bylos nutraukimo pasiteiraut, gal ir jis norės bylą atnaujinti, ar ką padaryti.

Mielas Juozapai,

1) Buvau pas Adolpą [1], - po Augūno [2] ir kt. bylos nutraukimo [3] pasiteiraut, gal ir jis norės bylą atnaujinti, ar ką padaryti. Šiuo tarpu jis nemano, kad tai reikėtų daryti. Jis įsitikinęs yra, kad Šilingas [4] prieš jį nusistatęs, Varno [5] ir Tomkaus [6] pripumpuotas, - sako, kol Šilingas būsiąs, tai nėra prasmės. Aš tikinau, kad Šil. negali būti prieš jį nusistatęs ir kad jis iš viso į bylą sprendimą nesikiša... Kol kas sutarėm, kad aš privačiai pasikalbėsiu su vienu kitu advokatu, palauksim motyvuoto Augūno bylos sprendimo. Bet aš aiškų turėjau išpūdį, kad Ad. bylos atnaujinimo nenori, - ir Augūnas su Co jam bėdą verčia. Dėl maisto pristatymo - jis, žinoma, sutinka, kad ir kiti pristatinėtų, bet aš supratau, kad jis norėtų, kad ta pati Nikiforovienė neštų. Kazimieras [7] patikrino sąskaitas, - neatrodo, kad ji ką sukėtų ar ką, - ir pas kokį prekybininką pigiau nebūtų, - kol kas nutarėm su Kazimieru palikti po senovei. Juo labiau kad už kokio mėnesio baudmė bus pradėta vykdyti - ir 2 mėnesiem bus pertrauka, nebus galima nei lankyti, nei maisto nešti.

2) Su vandentiekiu išėjo kiek kitaip, negu maniau (ir kiti manė). Gautas iš Miesto valdybos raštas, kad magistralė bus pravesta, kai bus sumokėti pažadėtieji pinigai (2 850 Lt). Buvom susirinkę visi „sklypininkai“ pasitarti. Aiškėja, kad būtinai reikia įmokėti grynais bent pusė pažadėtosios sumos, kita pusė būtų gal galima ir vekseliais duoti (reikia ypatingo prašymo), bet vekseliai - tik 3 mėnesiams. Tat dauguma nutarė, kad su vekseliais „peckotis“ neverta, - mokėti grynais pinigais, ir galas (kiti jau sumokėjo). Išeina, kad ir tu turėtum sumokėti, - pageidaujama, kad iki birž. 1 d. pinigai būtų sumokėti, kad būtų pradėtas darbas. Tavoji dalis - bendrai kompanijai labai svarbi, nes mes ir taip vos vos sukrapštom tą sumą, kitiems ji labai sunku sumokėti. Tiesa, Dabušis [8] užsirašė mokėti tik 100 litų, - bet jis toks bankrotas, kad iš jo nieko daugiau neišspausi. Žinoma, tau nuostolis toks - įdėsi 300 litų - ir kelis metus (kol namus pasistatysi) jie bus be eigos ir neprocentuos. Čia aiškus nuostolis, nors ir ne koks labai. Bet tavo dalyvavimas bendrojoje kompanijoje [1r] // [1v] // būtų vis dėlto ir tau naudingas. Jeigu, sakysime, tu atsisakytum dabar tiek mokėti, tat gal mums kaip reikėtų pasispausti - ir iš savęs tą sumą kaip nors sudaryti. Tuomet tu iškristum iš kompanijos, - tuomet kaimynai neleis tau per sklypą (savo) vandens, - gautum pats prasitęsti magistralę ir prisijungti prie jos, - vienas prisijungimas tau kainuotų apie kokį 1 000 litų (1 metras - kainuoja 10 Lt). Dalyvavimas kompanijoje tau prisijungimą kelius kartus sumažins, o įdėtieji 300 negi žus, - bus atskaityti už vandenį!

Vanduo tau netrukus gi bus reikalingas. Pradėsi šį tą sodinti, gyvatvories, pav., - reikia laistyti, reikia vandens.

Būtų naudinga ir tau, ir bendram reikalui, kad tu neatsisakytum sumokėti pažadėtąją dalį. Geriau būtų, kad atsiųstum mano vardu, - aš pasirūpinsiu, kad tinkamai būtų parašytas kvitas (įmokant į Miesto valdybos kasą).

3) Tai visais reikalais kalbėjau su p. Brone [9]. Bet, viena, ji be Tavęs nieko nenori spręsti, o, antra, ji tokia pavargus ir sunykus, kad nesinori net jos galvą kvaršinti.

Su tavo sklypo apsodiniu vargu ar kas išeis, - baisiai sužėlęs, daug žolių, nelygus, - bulvės nelabai nei augs. Dabušis dar nori sodinti karvei burokus, bet tai dar netikra. Jeigu su burokais nieko neišeitų (su p. Brone tariamės - ir dar kalbėsime), tai būtinai reikės štai ką padaryti dar šįmet: suarti, sudrapiakuoti, suakėti ir pasėti vikiai. Kai vikiai pradės žydėti, jie tučtuojau reikės aparti. Tai labai pataiso žemę, paruošia sodui ir daržui. Rudenį gi reikės išvežti mėšlas ir aparti. Tuomet kitais

metais pavasarį jau daug padoresnė bus žemė.

4) Gyvatvorės kaip ir kiti medeliai iš viso mūsų klimato reikia sodinti pavasarį (gyvatvorės, dekoratyviniai krūmai sodinti rudenį nėra negalima). Ir aš klaidą padariau medelius pernai rudenį sodinęs, – daug kas negerai išėjo. Tau teks nusistatyti, kur kokią gyvatvorę sodinti, o aš pavasarį tau tai realizuosiu (aš ir sau noriu taip sodinti).

5) Patartina tau būt štai dar kas padaryti, bent pagyvoti: [2r] // [2v] // garažą ir sandėlį, eventualiai toje pačioje vietoje ir skalbyklą, vis tiek reikės statyti, ir tu jau turi nusprendęs, kur ji bus pastatyta. Pradedant namų statybą, turi būti pastatyta kokia pastogė (bent daiktams pasidėti). Kad nereikėtų daryti išlaidų „laikinau pašiūrei“, geriau jau iš anksto garažas – sandėlis pasistatyti. Jei būtų ten ir skalbykla, tai tokioje patalpoje būtų galima net sargas apgyvendinti, kuris ir sklypą prižiūrėtų, ir medelius bei gyvatvorę laistytų. Kai yra nors kokia sklype triobelė – visiškai kitaip žmogus jautiesi. Dabar ateini – tuščia, nėra kas veikt, net nei kur atsistoti, o turint garažą – sandėliuką – jau yra kur prisiglausti. Tavo padėty tai padaryti būtų labai racionalu ir patartina. Garažo – sandėliuko pastatymas (reikia tau tame kampe 2 „Brandmauer“ [10] – 1 plytos storio) kainuotų gal apie 800–1200 litų. Skalbykla patartina daryti tuose namukuose, prie garažo, o ne rūsyje: mūsų sklypuose paviršutinis vanduo; rūšies izoliacijos labai brangiai kainuotų – ir tai dar nebūtų visai tikras dalykas. Be to, ir namams rūšies garai (jei būtų ten skalbykla) nėra sveikas dalykas – nei namams, nei gyventojams. P. Bronė yra linkusi skalbyklą daryti rūsyje, bet tai nėra praktiška, ypač Žaliakalnio žemėje. Tai rimtai pasvarstyk. Tiksliausia būtų, kad ateinantį pavasarį (šiomet paruošus žemę) būtų pasodintos gyvatvorės ir pastatytas sandėlis – garažas (eventualiai ten ir skalbykla). Prasidėtų sklype gyvenimas. Pamažėli viskas susidarytų. Kol sutvarkai sklypą – labai daug darbo, ir pamažėli tam ruoštis reikia.

6) Beje, Penčyla [11] nelabai nori priimti Tavo – Dabušio – Mikšio [12] vandens skaitlininką, – teks jis statyti pas mane. Tu nieko nenustoji, tik Dabušis su Mikšiu gaus dar metus pakentėti be vandens – ypač opu Dabušiui: išsikasė šulinį, o vandens jame – nėra.

Laukiu tavo [13] skubaus atsakymo [14].

Labų dienų nuo mūsų visų.

Balys

Geg. 21 d.

PS P. Bronė jau susikalbėjo su Dabušiu, – šis sodins burokus, – tai gal ir geriausia – išjudins išdirbs žemę [15]. [3r] // [3v] //

KOMENTARAI

- [1] Adolfas Sruoga (1887–1941) – vyresnysis BS brolis, inžinierius elektrikas. Nuo 1927-10-18 iki 1933-11-14 Pašto valdybos direktorius. 1935-02-26 Kauno apygardos teismo pripažintas kaltu dėl pašto ženklų suklastojimo, tikrųjų ženklų išėmimo ir jų išplatavimo, nuteistas 15 metų sunkiųjų darbų kalėjimo.
- [2] Jonas Augūnas (1883–?) – 1923-07-02–1933-06-30 Klaipėdos pašto viršininkas, Adolfo Sruogos bendrininkas Pašto ženklų aferoje tarpukariu. 1935-02-26 Kauno apygardos teismo pripažintas kaltu dėl neteisėto pašto ženklų išplatavimo, nuteistas 5 metams sunkiųjų darbų kalėjimo. 1935-10-17-18 peržiūrėjus Pašto ženklų bylą, Kauno apygardos teismo sprendimas pakeistas: bausmė Jonui Augūnui sumažinta – jis nubaustas 3 metams sunkiųjų darbų kalėjimo. Šis sprendimas patvirtintas ir 1936-12-21. Apeliacinių rūmų sprendimu kaltinamajam įskačiuotas iki teismo atkalėtas laikas ir pripažinta, kad jis atliko bausmę.

- [3] „Pagaliau 1937 m. gegužės 18 d. Vyriausiasis Tribunolas paskutinį kartą panaikino Apeliacinių rūmų sprendimą ir bylą Augūno, Vasiliausko ir Jukšaičio atžvilgiu nutraukė“ (Bernardas Gailius, „Pašto ženklų byla“, in: Bernardas Gailius, Nusikaltimai „prie Smetonos“. Rezonansinių tarpukario Lietuvos baudžiamųjų bylų studija, Vilnius: Aidai, 2008, p. 40).
- [4] Stasys Šilingas (1885–1962) – teisininkas. 1934–1938 m. teisingumo ministras.
- [5] Adomas Varnas (1879–1979) – dailininkas, 1935 m. Pašto ženklų bylos ekspertas, Adolfo Sruogos kaltintojas Kauno apygardos teisme:

„Dar vienas dalykas, kuris man dabar prisimena, tai pačioj pradžioj, kada byla buvo tik iškelta, jis [Sruoga] atėjo pas mane į Kauno meno mokyklos patalpas, ir tiesiai, lyg prisipažindamas, papasakojo, tik manęs prašė nestatyti taško ant „i“. Aš jam pasakiau: „Mielasis, aš labai dėl tavęs apgailestauju, bet jei čia vietoj tavęs būtų atėjęs mano tikras brolis, aš ir jam pasakyčiau, kad aš pirmasis jį apkaltinsiu. Tu apvylei tą valstybę, kuri turėjo dėti tokias dideles pastangas, kad kaip nors iš savo senosios vergijos, iš senojo caristinio režimo išsivaduotų ir taip sunkiai atsistačiusi galėtų išsilaikyti“ (Adomas Varnas, „Sruogos byla“, cit. iš Bernardas Gailius, „Pašto ženklų byla“, in: Bernardas Gailius, Nusikaltimai „prie Smetonos“. Rezonansinių tarpukario Lietuvos baudžiamųjų bylų studija, Vilnius: Aidai, 2008, p. 53).

- [6] Juozas Tomkus (1896–1940) – Valstybės kontrolės vyriausiasis revizorius. 1932 m. rudenį Valstybės kontrolieriui gavus anoniminių pranešimą, kad slapta spausdinami ir platinami Lietuvos pašto ženklai, Juozas Tomkus buvo vienas sudarytos revizijos komisijos narių. Jam paliepus, inicijuotas patikrinimas Pašto valdyboje dėl pašto ženklų atskaitomybės. Adolfas Sruoga jį laikė kaltu dėl to, kad iškelta baudžiamoji byla: anot nuteistojo, „visa ši byla esanti rezultatas Valstybės kontrolės revizoriaus Tomkaus keršto. Pastarasis kartą, pavaduodamas savo direktorių, parašė Pašto valdybai raštą įsakymo forma. Dėlei to jis tą raštą patiekęs Susisiekimo ministeriui, kuris pranešė Valstybės kontrolei, jog įsakymo forma Kontrolė raštų negalinti Paštų valdybai rašyti. Tomkaus kerštas pasireiškė jau betikrinant pašto ženklus, kuriuose jis, kaip tvirtinama jo akte, neradęs vandeninių ženklų. Ši jo klaida buvo atitaisyta tik teisingumo organams įsikišus“ („Kaltinimo aktas“, 1934-11-15, in: – Kauno apygardos teismo baudžiamoji byla, in: LCVA, f. 478, ap. 4, b. 8194, l. 14v).
- [7] Kazimieras Sruoga (1899–1974) – jauniausias Balio Sruogos brolis. Ekonomistas, spaudos darbuotojas. 1929–1936 m. Finansų ministerijos paskolų ir ekonominių informacijų skyriaus vedėjas. 1936–1940 m. akcinės bendrovės „Maistas“ direktoriaus pavaduotojas.
- [8] Stasys Dabušis (1889–1974) – kalbininkas, vertėjas. 1927–1938 m. Švietimo ministerijos Knygų leidimo komisijos darbuotojas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 9 savininkas.
- [9] Bronė Jazbutytė-Sruogienė (1896–1950) – Juozapo Sruogos žmona, sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje Nr. 7A, savininkė. Tuo metu sirgo, ruošėsi rimtai operacijai, nes įtartas vėžys – diagnozė, gavus atsakymą iš Patologijos instituto, vėliau nepasitvirtino (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tižės – į Kauną, 1937-11-23, [rankraštis], in: LLTI BR, f. 53, b. 857, l. 1r).
- [10] „Brandmauer“ (vok ugnies siena, ugniasienė) – speciali ugniai atspari plytų siena, skirta apsaugoti pastatus nuo ugnies plitimo.
- [11] Kazimieras Penčyla (1892–1975) – karininkas, kapitonas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 9 savininkas.
- [12] Mikšys Liudas (1888–1968) – statybos inžinierius, hidrotechnikos ir vandentiekio specialistas. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 3 savininkas.
- [13] Juozapas Sruoga (1886–1957) – vyriausias Balio Sruogos brolis. Teisininkas, diplomatas, Užsienio reikalų ministerijos tarnautojas, 1934–1940 m. Lietuvos konsulas Tilžėje. Balio Sruogos kaimynas Kaune, Žaliakalnyje, sklypo Ramiojoje gatvėje Nr. 7A šeimininkas.

- [14] Išliko Juozapo Sruogos atsakymas, kuriuo reaguojama į Balio Sruogos laiške išdėstytas aktualijas ir problemas dėl sklypo Kaune, Žaliakalnyje, Ramiojoje gatvėje, įrengimo ir planuojamo įvesti vandentiekio:

„1937 V 25.

Mielas Boleslavai,

Esu labai dėkingas tau už visus tavo daromus žygius, patarimus ir tt. Dovanok, kad aš ne tuojaus atsakiau tau. Principe viskas labai gerai: gerai jau iš anksto pasirūpinti vandentiekį, gerai, kad vandens skaitiklis būtų tavo sklype; viskam pritariau net mažai galvojęs; bet, mat, mano kaimynų abejonės privertė mane irgi pažiūrėti į tą reikalą iš praktiškos pusės. Jeigu jau Penčyla nesutinka, kad pas jį net skaitiklis būtų, tai, be abejo, jis dar mažiau sutiks praveisti iš tavo sklypo per jo sklypą vandens vamzdžius. Kur tie vamzdžiai nebūtų vedami (žinoma, tektų juos vesti aplenkus Penčylos sklypą, – per Dabušio sklypą), visur reikės ardyti daržą arba sodną, arba net ir tvoras. Taigi iš to man susidarys „ypatingos“ išlaidos. Rodos, jeigu jau mane norima pritraukti į kompaniją, tai ir mane reiktų šiek tiek daugiau užinteresuoti. Tau, žinoma, vis vien prisieis turbūt prisijungti prie magistralės iš didžiosios gatvės, t. y. Ramiosios g-vės; man gi jungtis prie tavęs per svetimus sklypus nėra ypatingo patraukimo. Kitas reikalas, jeigu vamzdžiai būtų vedami, kaip kad tu buvai rašęs, t. y. per įvažiavimą į mano sklypą. Tuomet ir Penčyla, ir Dabušis, ir p. Mikšys, ir aš būtumėm lygūs kompanjonai (tu gi, kaip rašiau, vis vien jungsiesi tiesiog prie Ramiosios gatvės). Taigi ir pas mane dabar susidaro visas glėbys abejonių. Jeigu visas reikalas turi kainuoti 2 850 litų ir dabar iš manęs norima tik 300 litų, tai juog nėra jokios garantijos, kad vėl nereikės mokėti dar keleto šimtų litų. Tuo tarpu namas kažin dar ar bus per 2 metus pastatytas? O kas svarbiausia, kad mano žmonos nesveikata man galutinai sugadino ūpą, ir tas mane verčia susilaikyti nuo visų galimų išlaidų. Man dabar niekas daugiau nerūpi, kaip tik sutvarkyti žmonos sveikatą, o jai gali būt reikalingas ilgas ir įkyrus gydymas, kurs pareikalaus ir nemažai išlaidų. Taigi ir sklypo, ir auto, ir kiti reikalai šiuo laiku man neaktualūs. Tu gali suprasti mano susinervinimą, nes ir tu pats kartais be galo būni nervuotas (tas matyti iš tavo laiškų). – Tokiais atsitikimais gali būt geriau net visai nieko nerašyti. – Mane, žinoma, erzina ir mano kaimynų įvairios pretenzijos! Atrodo, kad galų gale galima laukt metus arba dvejus, gal tuomet ir kaimynai bus sukalbamesni, – kai patirs tam tikrus nepatogumus.

Dar sykį dėkavoju tau už visas informacijas, patarimus ir patarnavimus. Aš nuo bendro reikalo principiniai neatsisakau. Bet jau galutiną mano nusistatymą pasakysiu, kai paaiškės, kaip ir kur turėsiu gydyti savo žmoną ir kaip tas gydymas seksis. Prisidėsiu, žinoma, jeigu ir mano reikalai bus lygiai kaip ir kitų aprūpinti. Siunčiu mano geriausius linkėjimus tau ir poniai Vandai.

Brolis Juozapas“ (Juozapo Sruogos laiškas Baliui Sruogai, iš Tilžės – į Kauną, 1937-05-25, [rankraštis], in: *LLTI BR*, f. 53, b. 857, l. 1r-v).

- [15] Post scriptum pridėtas kairėje paraštėje, sakinys prirašytas vertikaliai.